चाणक्य मंडल परिवार

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक CMPT004

BOOKLET No.

उत्तरपुस्तिका

एकूण प्रश्न : 100

वेळ : 1.30 (दीड) तास **GS I : इतिहास + कृषी** एकूण गुण : 100

Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.	Q.	A.
1	2	11	2	21	1	31	2	41	3	51	4	61	2	71	2	81	4	91	2
2	1	12	3	22	3	32	4	42	4	52	4	62	3	72	2	82	2	92	1
3	2	13	3	23	3	33	1	43	1	53	3	63	1	73	3	83	3	93	2
4	3	14	4	24	2	34	3	44	3	54	1	64	2	74	4	84	4	94	3
5	1	15	3	25	2	35	4	45	4	55	1	65	4	75	3	85	3	95	4
6	4	16	1	26	4	36	4	46	3	56	2	66	2	76	3	86	1	96	2
7	2	17	3	27	1	37	2	47	4	57	4	67	4	77	2	87	1	97	2
8	1	18	4	28	3	38	3	48	3	58	3	68	2	78	1	88	2	98	1
9	1	19	2	29	2	39	3	49	3	59	2	69	3	79	1	89	2	99	2
10	2	20	2	30	2	40	1	50	4	60	2	70	1	80	2	90	2	100	4

चाणक्य मंडल परिवार

स्पष्टीकरण :

GS I : इतिहास + कृषी

प्रश्न	उत्तर	स्पष्टीकरण
1	2	तैनाती फौज - यामध्ये भारतीय राजांना पैशाच्या मोबदल्यात सैनिकी सहाय्य कंपनीमार्फत केले जात असे. या पद्धतीला व्यापक स्वरूप वेलस्लीने दिले. तैनाती फौज स्वीकारणारी राज्ये - 1. हैदराबाद - 1798 2. म्हैसूर - 1799 3. तंजावर - 1799 4. अवध - 1801 5. पेशवा - 1802 6. भोसल - 1803 7. शिंदे - 1804
2	1	इंग्रज व विविध भारतीय राज्यांमध्ये झालेले तह - सालबाईचा तह - पहिले इंग्रज मराठा युद्ध वसई तह - दुसरे इंग्रज मराठा युद्ध मंगलोर तह - दुसरे इंग्रज म्हैसूर युद्ध श्रीरंगपट्टणम तह - तिसरे इंग्रज मराठा युद्ध भैरावलचा तह - इंग्रज शीख युध्द सागोलीचा तह - इंग्रज नेपाळ युद्ध
3	2	इंग्रजी भाषेमध्ये अनुवादीत झालेले पहिले मराठी पुस्तक - भगवद्‌गीता इंग्रजी भाषेमध्ये अनुवादीत झालेले पहिले मराठी पुस्तक - मेघदूत - चार्ल्स विल्कीलसनने गीतेबरोबर संहितापदेश या पुस्तकाचे भाषांतर केले. 1878 मध्ये हॉलहेडने संस्कृत व्याकरण छापून प्रकाशि केले. विल्यम ब्रोक आणि कोलब्रकने Digest of Hindu Law हे पुस्तक प्रकाशित केले.
4	3	-
5	1	अनेक नाटककारांनी स्वातंत्र्य चळवळीला प्रेरणा देण्यासाठी देशप्रेमावर आधारित नाटक लिहिले. **नाटककार** — **नाटक** कृष्णाजी खाडिलकर — भाऊबंदकी, किचकवध दामोदरे नेवाळकर — दंडधारी गोपाळ गोविंद सोमण — बंध विमोचन शंकर सोमण — भाऊबंदकी वासूदेव साठे — वंगवध वारशाची धामधूम इस्लाम युसूफ — स्वदेशी चळवळ

चाणक्य मंडल परिवार

6	4	लॉर्ड विल्यम बेंटिंग - 1828 - 33 - भारताचा पहिला गव्हर्नर जनरल (1833 च्या कायदयाने बंगालचा गव्हर्नर हा भारताचा गव्हर्नर बनला.) - त्याने म्हैसूर, कुर्ग, कच्छर, जैतिया ही संस्थाने ताब्यात घेतली. - ग्रँट ट्रंकरोडच्या निर्मितीस सुरुवात. - 1833 मध्ये मेकॉलेच्या अध्यक्षतेखाली पहिले लॉ कमिशन नेमले. - भारतात इंग्रजी शिक्षणाची सुरुवात बेंटिगच्या काळात झाली.
7	2	1857 च्या उठावाच्या स्वरूपाबद्दल विविध इतिहासकारांमध्ये मतभेद आहेत. काहींनी त्याला राष्ट्रीय उठाव तर काहींनी त्याला शिपायांचा उठाव अशी संभावना केली आहे. - बेंझामिन डिझायरली हे एकमेव युरोपियन नेते होते की त्यांनी या उठावाला राष्ट्रीय उठाव म्हणून मान्यता दिली. - सुरेंद्रनाथ सेन - धर्मयुद्ध म्हणून सुरू झालेल्या घटनेने शेवटी स्वातंत्र्ययुद्धाचे स्वरूप. - किशोरीचंद्र मित्रा - सैनिकांच्या बंडाशी जनतेचा संबंध नव्हता. - T. R. होम्स - संस्कृतपणा आणि रानटीपणा यातील झगडा. - टेलर - हिंदू व मुस्लिम यांनी इंग्रजी सत्तेविरुद्ध केलेला कट.
8	1	13 एप्रिल 1919 - पंजाबमधील जालियनवाला बाग येथे जनरल डायरने गोळीबार केला. - या घटनेच्या निषेधार्थ रविंद्रनाथ टागोर यांनी सर या पदवीचा त्याग केला. तर सर शंकर नायर गव्हर्नर जनरलच्या कार्यकारी परिषदेचा राजीनामा दिला. - या घटनेच्या चौकशीसाठी सरकारने सहा सदस्यिय हंटर आयोगाची स्थापना. त्यात तीन भारतीय सदस्य.
9	1	-
10	2	1882 साली स्थापन करण्यात आलेल्या हंटर आयोगाचे कार्यक्षेत्र फक्त प्राथमिक आणि माध्यमिक शिक्षणापुरते मर्यादीत होते. त्यामध्ये विद्यापीठ शिक्षणाचा समावेश नव्हता. शिक्षणासंबंधी आयोग — वर्षे वूडचा अहवाल — 1854 हंटर आयोग — 1882 थॉमस रॅले आयोग — 1904 सॅडलर आयोग — 1917 हार्गोट समिती — 1929 सार्जंट आयोग — 1944
11	2	-
12	3	-

13	3	- 16 ऑगस्ट 1932 मध्ये इंग्लंडचे पंतप्रधान रेम्से मॅकडोनाल्ड यांनी जाहीर केलेल्या जातीय निवाड्याविरोधात म. गांधींनी येरवडा तुरुंगात आमरण उपोषण सुरू केले. - त्यावर उपाय म्हणून काँग्रेस व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्यामध्ये पुणे करार झाला. - या करारानुसार दलितांसाठी स्वतंत्र मतदारसंघाऐवजी राखीव मतदार संघ मान्य करण्यात आले. - त्यावेळी काँग्रेसचे अध्यक्ष म्हणून पं. मदनमोहन मालवीय यांनी तर दलितांच्यावतीने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी सह्या केल्या.
14	4	1942 च्या चलेजाव आंदोलनात विविध भागात प्रतिसरकारे स्थापन झाली होती. **राज्य** — **ठिकाण** — **नेतृत्व** महाराष्ट्र — सातारा — क्रांतीसिंह नाना पाटील बंगाल — तामलुक (मिदनापूर) — सतिशचंद्र सामंत उत्तरप्रदेश — बलिया, आझमगड — चितू पांडे बिहार — भागलपूर — तियाराम सिंग ओडिस — तालचेर
15	3	**ठिकाण** — **नेतृत्व** नरगुंद — बाबासाहेब भावे अहमदनगर — भागोजी नाईक खानदेश — काप्विसिंग सातपुडा पर्वत — शंकर शहा पेठ — भगवंतराव निळकंठराव जामखिंड — अप्पासाहेब पटवर्धन सातारा — रंगो बापुजी गुप्ते
16	1	-
17	3	1919 च्या माँटेग्यू चेम्सफोर्ड सुधारणा जाहीर झाल्यावर टिळकांनी केसरीत तीन अग्रलेख लिहले. - उजाडले पण सूर्य कोठे आहे? - जनाब देहली तर दूर आहे. - कबूल वा नाकबूल. मात्र हा कायदा स्विकारायचा की नाही यावरून काँग्रेसमध्ये मतभेद दिसून आल्यावर टिळकांनी प्रतियोगी सहकारिता हे तत्व मांडले.
18	4	दांडी सत्याग्रह - 12 मार्च ते 6 एप्रिल 1930 - या सत्याग्रहात सामील झालेल्या 78 कार्यकर्त्यांमध्ये 13 महाराष्ट्रीयन. - त्यामध्ये स. का. पाटील, बाळासाहेब खैर, गोविंद हरकारे, हरीभाऊ सोमण, केशव चित्रे, गोपाळ गोडसे इ. - तसेच या आंदोलनामध्ये हंसा मेहता, कमलादेवी चट्टोपाध्याय, लिलावती मुश्री आणि पेरिन कॅप्टन या महिला सहभागी.
19	2	-

चाणक्य मंडल परिवार

20	2	साम्यवादी विचारांचा प्रसार करण्यासाठी श्रीपाद अमृत डांगे यांनी सोशालिस्ट हे वृत्तपत्र सुरू केले. **साम्यवादी नेते** — **वृत्तपत्रे** एम. सिंगारवेलू — लेबर किसान गॅझेट गुलाम हुसैन — इन्कलाब मुझफ्फर अहमद — नवमुश श्रीपाद डांगे — सोशालिस्ट, लोकयुद्ध
21	1	-
22	3	नेहरू अहवाल - 1929 - भारतमंत्री बर्कन हेडच्या अहवालानुसार सर्वमान्य घटना तयार करण्यासाठी मोतीलाल नेहरू यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती स्थापन. - सदस्य - सप्रु, शोएब कुरेशी, अली इमाम, डलकाणे, सुभाषचंद्र बोस, जी. के. प्रधान, सरदार मंगलसिंग. शिफारसी - - वसाहतीचे स्वातंत्र्य - जबाबदार शासनपद्धती - जातीय मतदार संघाचा त्याग - संघराज्याची स्थापना 1929 पर्यंत हा अहवाल न स्विकारल्यास पूर्ण स्वातंत्र्य हे काँग्रेसचे ध्येय व त्यासाठी अहिंसात्मक चळवळ.
23	3	-
24	2	-
25	2	1919 च्या कायद्याने हाय कमिशन हे पद नव्याने तयार करण्यात आले. - त्या पदाचा पगार भारतीय तिजोरीतून देण्याची तरतूद. - सर विल्यम मेअर हे या पदावर नियुक्त होणारी पहिले व्यक्ती. - हाय कमिशनअर हा व्हॉइसरॉयचा इंग्लंडमधील प्रतिनिधी होता. - या पदावर कोणतेही राजकीय कार्य सोपविण्यात आले नव्हते.
26	4	1935 च्या भारत सरकार कायद्याची वैशिष्ट्ये - संघराज्याची स्थापना - सर्वोच्च न्यायालयाची स्थापना - या केंद्र आणि राज्यांच्यामध्ये अधिकाराची विभागणी करण्यात आली. - या कायद्याने शेषाधिकार व्हॉइसरायकडे सोपवण्यात आले. - केंद्रात द्विदल शासनपद्धती सुरू केली. - तर प्रांतांना स्वायत्तता देण्यात आली.

चाणक्य मंडल परिवार

27	1	1892 च्या भारत सरकार कायदा - या कायद्याने कायदेमंडळातील सदस्यांची संख्या किमान 10 ते कमाल 16 पर्यंत वाढवली. - त्यापैकी 40% सदस्य गैरसरकारी. - सदस्यांना अर्थसंकल्पावर चर्चा करण्याचा अधिकार मिळाला मात्र मतदानाचा अधिकार मिळाला नाही. - सार्वजनिक बाबतीत सरकारला प्रश्न-उपप्रश्न विचारण्याचा अधिकार मिळाला.
28	3	-
29	2	-
30	2	**आयोग** स्मिथ आयोग 1860-61 लॉर्ड कनिंग सर जॉर्ज कॅम्पबेल आयोग 1866-67 जॉन लॉरेन्स स्ट्रॅची आयोग 1878-80 लॉर्ड लिटन लॉयल आयोग 1897 एलिना मॅकडोनल आयोग 1900 लॉर्ड कर्झन
31	2	- महाराष्ट्रात जंगल सत्याग्रह समितीचे कार्यालय संगमनेर येथे सुरू करण्यात येईल. - पुसद - बापूजी आणे. - बिळाशी - राजुताई कदम, मैनाबाई धनगर.
32	4	वासुदेव बळवंत फडके - - त्यांच्यावर न्या. रानडे आणि सार्वजनिक काका प्रभाव. - आपल्या विचारांचा प्रसार करण्यासाठी पुणे ऐक्यवर्धीनी सभेची स्थापना. - पुणे नेटीव्ह एज्युकेशन सोसायटीची स्थापना. सहकारी - गो. ह. कर्वे, सिताराम गोकाक, गोपाठ साठे, दौलतराव नाईक, गद्रे. पहिला दरोडा - धायरी या गावावर.
33	1	- सविनय कायदेभंग आंदोलनादरम्यान सोलापूरमध्ये लष्करी कायदा जारी करण्यात आला होता. - या आंदोलनादरम्यान श्रीकृष्ण सारडा, मल्लप्पा धनशेट्टी, कुर्बान हुसेन, जगन्नाथ शिंदे यांना फाशी. - यामुळे पुण्यात वासुदेव बळवंत गोगटे यांनी मुंबईचा गव्हर्नर हॉटसनवर गोळ्या झाडल्या.
34	3	-
35	4	इस्ट इंडिया असोसिएशन 1866 लंडनमध्ये दादाभाई नौरोजी यांनी भारतीयांचे प्रश्न, समस्यांबद्दल इंग्लंडमधील जनतेला समजण्यासाठी 1869 मध्ये या संघटनेच्या शाखा मुंबई, मद्रास मध्ये सुरू झाल्या.

चाणक्य मंडल परिवार

36	4	मोहम्मद इक्बाल (1875-1938) 1) उर्दू कवी. 2) 1922 ला इंग्रजांकडून सर ही पदवी. 3) 1925 - 28 मुस्लिम लीगचे अध्यक्ष. 4) दुसऱ्या व तिसऱ्या गोलमेज परिषदेत सहभागी. 5) 1930 च्या मुस्लिम लीगच्या अलाहाबाद अधिवेशनात मुस्लिमांच्या स्वतंत्र राज्याचा पुरस्कार केला. 6) 1940 च्या मुस्लिम लीगच्या लाहोर अधिवेशनात द्वीराष्ट्र सिद्धांताचा ठराव बॅरिस्टर जीनांनी वाढला होता त्यालाच पाकिस्तान ठराव म्हणूनही ओळखले जाते. 7) सुरुवातीला राष्ट्रवादी असलेले मोहम्मद इक्बाल नंतर कट्टर इस्लामिक विचारसरणीचे बनले.
37	2	1) मोहमेडन अँग्लो ओरिएंटल डिफेन्स असोसिएशन- 1892 2) इंडियन पेट्रियोटिक असोसिएशन- 1887 3) मोहमेडन पोलिटिकल असोसिएशन- 1883 4) बंगलो मोहमेडन ओरिएंटल कॉलेज-1878
38	3	-
39	3	-
40	1	महत्वाची नाटके व नाटककार: - अण्णासाहेब किर्लोस्कर: संगीत शाकुंतल - गोविंद वल्लभ देवल: मृच्छकटिक, झुंजारराव, दुर्गा, संशयकल्लोळ, शारदा इत्यादी. - विजय तेंडुलकर: श्रीमंत, गिधाडे, शांतता कोर्ट चालू आहे. - वसंत कानेटकर: वेड्याचे घर उन्हात - रत्नाकर मतकरी: अश्वमेध, खोल खोल पाणी - विश्राम बेडेकर: ब्रह्मकुमारी, टिळक- आगरकर.
41	3	- ऑगस्ट घोषणा 1940 - क्रिप्स योजना 1942 - वेव्हेंल योजना 1945 - कॅबिनेट मिशन योजना 1946
42	4	- कॅबिनेट मिशनचे सदस्य: पथिक लॉरेन्स, ए. व्ही.अलेक्झांडर, सर staferd Cripp - (1) प्रशासकीय सोयीसाठी भारतातील प्रांतांची विभागणी तीन भागात करण्यात आली होती. अ) हिंदू बहुसंख्य. ब) मुस्लिम बहुसंख्य क) बंगाल आणि आसाम प्रांतांचा वेगळा गट.
43	1	- ref (गाठाळ syllabus wise) - खिलाफत आंदोलन (1919- 1924) - जामियत-उल-उलमा- ई -हिंद या संस्थेने मुस्लिमांनी असहकाराच्या चळवळीत सहभागी व्हावे असा फतवा काढला होता.

चाणक्य मंडल परिवार

44	3	राष्ट्रमत: 29 जुन 1908 - टिळकांच्या अनुयायांनी सुरू केलेले पत्र. - सीतारामपंत दामले हे या मुंबईहून प्रकाशित होणाऱ्या पत्राचे संपादक होते.
45	4	Ref : YCMOU
46	3	- स्वतंत्र पार्टी - 1934 - संबंधित नेते - सी.राजगोपालाचारी, मिनू मसानी, एन.जी.रंगा, के. एम. मुंशी इत्यादी.
47	4	- 1967 मध्ये पश्चिम बंगालच्या नक्षलवाडी या गावापासून एक स्वयंस्फूर्त आंदोलन सुरू झाले. - अन्याय, जुलूम,शोषणाविरुद्ध स्थानिक तरुणांनी पुकारलेल्या या लढ्याचे पुढे नक्षलवादी चळवळीत रूपांतर झाले. - माओने ज्याप्रमाणे चीनमध्ये शेतकऱ्यांच्या आधारावर क्रांती केली त्याच प्रमाणे भारतात क्रांती करणे हा या चळवळीचा उद्देश आहे. - नेतृत्व: चारू मुजुमदार, कानू सन्याल. - Historic eight document या पुस्तकात चारू मुजुमदार यांनी नक्षलवादी चळवळीची विचारसरणी मांडली आहे.
48	3	अण्णाभाऊ साठे (1 ऑगस्ट १९२०) - पूर्ण नाव: तुकाराम भाऊराव साठे - अण्णाभाऊ साठे यांनी आपल्या लिखाणातून दलितांच्या दुःखाला वाचा फोडली अनेक कथा कादंबऱ्या पोवाडे लावण्या त्यांच्या सिद्धहस्त लेखणीतून महाराष्ट्राच्या जनतेपर्यंत पोहोचवल्या. - माझा रशियाचा प्रवास हे प्रवासवर्णन प्रसिद्ध. - 1961 साली फकीरा या कादंबरीला महाराष्ट्र शासनाचा सर्वोत्कृष्ट कादंबरीचा पुरस्कार.
49	3	- अमेरिका आणि ब्रिटनचा हंगामी सरकारच्या स्थापनेस विरोध होता.
50	4	जयप्रकाश नारायण:11 ऑक्टोबर 1902 (1) जेपी किंवा लोकनायक म्हणून ओळख. भारतीय स्वातंत्र्यसेनानी, सिद्धांतवादी,समाजवादी राजकीय नेते होते. (2) भारत छोडो चळवळीचे नायक म्हणूनही ओळख. (3) संपूर्ण क्रांती ही आणीबाणीच्या काळातील त्यांची घोषणा प्रसिद्ध झाली होती. (4) 65 मध्ये रमण मॅगसेसे पुरस्काराने सन्मानित (5) पुस्तके: (1) समाजवादच का? (2) प्रिझन डायरी (3) स्वातंत्र्य लढ्यातील सर्व सैनिकांसाठी.

51	4	Ref : India after independence - Bipin Chandra 1. वरील तीन संघटनांसह माओवादी कम्युनिस्ट पार्टी या संघटनेवर देखील बंदी घालण्यात आली होती. 2. आणि विरोधी प्रमुख पक्ष नेत्यांना देखील अटक जयप्रकाश नारायण, राजनारायण,मोरारजी देसाई,चरणसिंग ,अटलबिहारी इत्यादी. 3. कलम 14, 21,22 वर स्थगिती. 4. सार्वजनिक सभा, मोर्चे,निदर्शने यावर बंदी 5. मिसा (MISA) कायदा व्यापक केला गेला. 6. 1 जुलै 1975 पासून वीस कलमी कार्यक्रमाची अंमलबजावणी झाली. 7. आणीबाणी मुळे इंदिरा गांधींचे लोकप्रियता घटली, मार्च 1977 च्या लोकसभा निवडणुकीत काँग्रेसला फक्त 154 जागा मिळाल्या इंदिरा गांधी व संजय गांधी यांचा निवडणुकीत पराभव झाला.
52	4	(1) विठ्ठल रामजी शिंदे यांची ग्रंथसंपदा : Untouchable India, history of Parihars, भागवत धर्माचा विकास, कानडी- मराठी संबंध, कोकणी-मराठी संबंध (2) भारतातील जाती हा ग्रंथ डॉ. आंबेडकर यांनी 1917 मध्ये लिहिला.
53	3	- दलित आत्मकथनांमधून शोषित व उपेक्षित वर्गाचे दर्शन घडते. दलित स्त्री लेखिकांनी देखील प्रसिद्ध आत्मकथा लिहिल्या आहेत. - शर्मिला पवार यांचे आयदान, जनाबाई गिरहे मरणकळा, दया पवार यांचे बलुतं (लेखक आहेत), बेबी कांबळे यांचे जिण आमचं तुमचं, विमल मोरे याचं तीन दगडांची चूल.
54	1	संयुक्त महाराष्ट्राचा लढा व स्त्रियांचा सहभाग: - या आंदोलनासाठी स्त्रियांनी स्वतंत्रपणे काही परिषद आयोजित केल्या होत्या. - महाराष्ट्र प्रांतिक हिंदू महिला सभेच्या अध्यक्षा सुन्दराताई भोपटकर यांनी एक पत्रक काढून राज्य पुनर्रचना आयोग या विरोधात आवाज उठवला होता. - मुंबईत सुमतीबाई गोरे यांच्या अध्यक्षतेखाली संयुक्त महाराष्ट्रवादी महिला परिषद भरवली होती त्या परिषदेला शैला पेंडसे, कमला गोरे, तारा रेड्डी,अहिल्या रांगणेकर, चारुशीला गुप्ते, इंदू साक्रीकर, कमला पाध्ये अशा राजकीय जीवनात अग्रेसर असणाऱ्या स्त्रिया सामील होत्या. - 18 डिसेंबर 1958 रोजी स्त्रीयांनी संयुक्त महाराष्ट्राच्या मागणीसाठी संसद भवनासमोर सत्याग्रह केला. - विमलताई बागल यांनी कोल्हापूर जिल्ह्यात ३०० स्त्रियांसह निपाणी व बेळगाव येथे सत्याग्रह केला.
55	1	- संयुक्त महाराष्ट्र समिती : 6 फेब्रु. 1956 - एकूण अकरा पक्ष संयुक्त महाराष्ट्र समितीत सामील झाले होते.
56	2	Ref : YCMOU
57	4	- वरील तीन नावे पेशवाईत होऊन गेलेले लावणीकार / शाहीर आहेत. - शाहीर हैबती पेशवाई नंतरच्या काळातील लावणीकार आहेत.
58	3	- जानेवारी 1945 मध्ये झालेल्या या योजनेत प्रांतिक कायदेमंडळांना वरील निर्बंध काढून टाकावेत अशी शिफारस करण्यात आली होती, तसेच प्रांतात संयुक्त मंत्रिमंडळ स्थापन करावेत अशी देखील शिफारस त्यांनी केली होती परंतु बॅरिस्टर जीना यांनी ही योजना अमान्य केली.

59	2	- जगदीश खेबूडकर हे कवी होते गझलकार व लावणीकारही होते. - 'मला म्हणत्यात लवंगी मिरची' अशा प्रकारच्या अनेक प्रसिद्ध लावण्यांचे ते लेखक आहेत.
60	2	- महिलांची भारतीय संघटना - 1917 - मार्गारेट कझिन्स व बेझंट यांनी महिलांची ही प्रथम संघटना स्थापन केली. - 1923 पर्यंत संस्थेच्या 43 शाखा स्थापन झाल्या. - संघटनेचे सदस्यत्व भारतीय तसेच युरोपियन महिलांना खुले होते. - स्त्रीधर्म नावाचे मासिक संस्था चालवत होती. - स्त्रियांना मतदानाचा हक्क मिळावा अशी या संघटनेची मागणी होती.
61	2	- शेतकरी कामगार पक्ष : 20 एप्रिल 1948 - स्थापनेत पुढाकार: शंकरराव मोरे,नाना पाटील, तुळशीदास जाधव, केशवराव जेधे डॉक्टर केशवराव धोंडगे, गुरुनाथराव कुर्डे - पहिले अधिवेशन : सोलापूर - इ. स.1952 आणि 1957 च्या निवडणुकीत पक्षाला चांगले यश मिळाले. - शेतकऱ्यांचे प्रश्न सोडविण्याचा सतत प्रयत्न शेतकरी कामगार पक्षाने केलेला दिसून येतो.
62	3	इंदुप्रकाश 1862 - विष्णुशास्त्रीनीं नोकरी सोडून या वृत्तपत्राची सुरुवात केली. - साप्ताहिक स्वरूपात मराठी व इंग्रजी या दोन्ही भाषांमधून निघत असे. - 62 वर्षे वृत्तपत्र चालू होते. 1867 मध्ये स्थापन झालेल्या प्रार्थना समाजाचे व्यासपीठ म्हणून इंदुप्रकाश ने कार्य केले. - या पत्राने विधवा विवाह स्त्री शिक्षण व सामाजिक सुधारणांचा पुरस्कार केला. - न्यायमूर्ती नारायण गणेश चंदावरकर यांनीही काही काळ इंदुप्रकाश चे संपादकत्व सांभाळले होते.
63	1	- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज - (1909-1968) - माणिक बंडोजी ठाकूर- इंगळे (ब्रह्मभट) - अमरावती जिल्ह्यातील मोझरी येथे गुरुकुंज आश्रमाची स्थापना केली. - राष्ट्रीय विचारांचा पुरस्कार करून देशभक्ती दर्शविण्याकरीता तुकडोजींनी 1930 सालच्या सविनय कायदेभंग चळवळीत सहभाग घेतला. भाषणे भजन व कीर्तन या माध्यमातून त्यांनी राष्ट्र जागृतीचे महान कार्य केले. - तुकडोजी महाराजांचे कार्य बघून भारताचे तत्कालीन राष्ट्रपती डॉक्टर राजेंद्र प्रसाद यांनी त्यांना राष्ट्रसंत ही पदवी दिली. - अंधश्रद्धा नरबळी शिक्षण व्यायाम इत्यादी गोष्टींच्या जनजागृतीवर तुकडोजींनी अधिक भर देऊ केला. - सुविचार स्मरणी, आदेश रचना, ग्रामगीता इत्यादी त्यांच्या महत्त्वाच्या रचना आहेत.
64	2	इंदुप्रकाश - 1862 विष्णूशास्त्री पंडित यांचे वृत्तपत्र.

चाणक्य मंडल परिवार

65	4	राज्य पुनर्रचना कायद्याने जी प्रांतरचना अस्तित्वात आली त्यात अनेक दोष होते. भौगोलिक सलगता व भाषिक तत्त्व हे सर्वांनाच समान लावण्यात आले नव्हते. कर्नाटकला झुकते माप देऊन महाराष्ट्रावर अन्याय करण्यात आला शेकडो मराठी गावे व बेळगाव शहर कर्नाटकास दिले गेले. अशी ज्या गटांची भावना होती तेथे अशा प्रकारचा भाषिक आधारावरील पक्षांची स्थापना झालेली दिसून येते.
66	2	-
67	4	- पहिली गोलमेज परिषद - नोव्हेंबर 1930 - परिषदेला एकूण 89 प्रतिनिधी उपस्थित. - ब्रिटिश पंतप्रधान Ramsey मॅक्डोनाल्ड अध्यक्ष. - एकूण 90 पैकी 57 प्रतिनिधी ब्रिटिश इंडियातून तर 16 प्रतिनिधी संस्थांनी भारतातून निवडून आलेले होते. - परिषदेला बॅरिस्टर जयकर, सी. वाय.चिंतामणी, डॉ.आंबेडकर, डॉ. मुंजे , आगाखान ,तेजबहादुर सप्रू , श्रीनिवास शास्त्री ही मंडळी हजर होती. - नारायण मल्हार जोशी कामगार प्रतिनिधी म्हणून हजर होते. - याच परिषदेत आंबेडकरांनी दलित वर्गासाठी स्वतंत्र मतदार संघाची मागणी केली.
68	2	-
69	3	-
70	1	-
71	2	केंद्रीय कापूस संशोधन संस्था - नागपूर केंद्रीय कापूस तंत्रज्ञान संशोधन संस्था - मुंबई पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापीठ,अकोला भारतीय कृषी संशोधन संस्था (IARI)- पूसा,न्यू दिल्ली भारतीय पशुवैद्यकीय(veterinary) संशोधन संस्था - इझातनगर (उत्तर प्रदेश) राष्ट्रीय डेअरी संशोधन संस्था - कर्नाल, हरयाणा केंद्रीय कृषी अभियांत्रिकी संस्था - भोपाल केंद्रीय शुष्क प्रदेश(arid zone) संशोधन संस्था- जोधपुर केंद्रीय शुष्क उद्यानविद्या(arid horticulture) संशोधन संस्था - बिकानेर केंद्रीय बटाटा संशोधन संस्था- शिमला
72	2	- मृदेचे चार घटक असून त्यांचे सर्वसाधारण प्रमाण खनिजद्रव्ये 45 % , पाणी 25% , हवा 25 % व सेंद्रिय द्रव्ये 5% असे आहे. - हे प्रमाण स्थिर नसून मृदेगणिक बदलत जाते. - नैसर्गिक स्थितीमध्ये असताना मृदेच्या केलेल्या अभ्यासास पेडोलॉजी असे म्हणतात(Pedology is the study of soil in its natural setting) - तर मृदेसंबंधित इतर कामे मृदेवर केल्यानंतर करण्यात येणाऱ्या अभ्यासास इडॅफॉलोजी असे म्हणतात.(Edaphology is the study of soil in relation to soil-dependent uses)

73	3	- स्थलांतरित शेती ही जमिनीच्या धूपेस बऱ्याच प्रमाणात कारणीभूत असते. - यामध्ये वेगवेगळ्या भूखंडांवर वर्षानुवर्षे एकच पीक घेतले जाते त्यामुळे या पद्धतीला जमीन अदलाबदल पद्धत(land rotation) असे म्हणतात. - यालाच slashed & burned land cultivation असेही म्हणतात.
74	4	**मातीच्या कणांचे वर्गीकरण** **कणाचा आकार — आकारमान (व्यास मिलिमीटर)** जाड वाळू (कोर्स) — 0.2 ते 2.0 बारीक वाळू (फाईन) — 0.02 ते 0.2 पोयटा (सिल्ट) — 0.002 ते 0.02 चिकण माती (क्ले) — 0.002 पेक्षा लहान
75	3	- जमिनीमध्ये असणारे धनआयन हे इतर घनपदार्थामधील असणाऱ्या धनायनांशी अदलाबदल करू शकतात.यास त्या जमिनीची Cation Exchange Capacity असे म्हणतात. - जमिनीचे भौतिक व रासायनिक गुणधर्म हे तिच्यामध्ये असणाऱ्या अधिशोषित धनायनांच्या प्रमाणावर अवलंबून असतात. - सर्वसाधारण उपजाऊ काळ्या जमिनीमध्ये असणाऱ्या एकूण धनायनांच्या तुलनेत कॅल्शिअमचे प्रमाण 80 टक्के असते ज्यामुळे जमिनीचा पोत व निचरा चांगला असतो.
76	3	- भारतामध्ये एकूण 15 कृषी हवामान झोन(Agroclimatic Zones) आहेत. - तर एकूण 21 कृषी परिस्थितीकीयझोन(Agroecological zones)आहेत - महाराष्ट्रामध्ये एकूण 9 कृषी हवामान झोन आहेत.
77	2	पिके व त्यांच्या जाती - तांदूळ : जया(Miracle Rice),रत्ना,पुसा बासमती(world's 1st high yielding dwarf variety), TN-1, साबरमती,कस्तुरी, फाल्गुना(tolerance to iron toxicity), - water rice varieties - जयसूर्या जलाधि, मधुकर जलमग्न,चाकिया - 59, जलप्रिय - गहू- एमर गहू(रवा), अंबिका,जयराज, मेघदूत,कल्याणसोना, सोनालिका,सोनोरा 64, लर्मा रोजो 64 A,अर्जुन,जनक इ. - मका - डेक्कन, रणजीत, विक्रम,किसान, अंबर,सोना, विजय,प्रोटीना, शक्ति,रतन शक्तिमान 1 व शक्तिमान 2 - कापूस - सूर्या,वरलक्ष्मी,सुजाता, सुविन, रजत, अंकुर रोहिनी,ज्योती, एकनाथ इ.
78	1	- क्लोरोफिल ए हा रेणू सर्व हिरव्या वनस्पतींमध्ये आढळतो प्रकाशसंश्लेषनामध्ये कार्बन डाय ऑक्साईड चे रिडक्शन ग्लुकोजमध्ये करण्याचं काम क्लोरोफिल ए करत असतो. इतर सर्व क्लोरोफिल व फोटोसिंथेतिक पिगमेंट हे क्लोरोफिल ए कडे ऊर्जा वाहून आणण्याचे काम करतात. - पिगमेंट सिस्टीम च्या अगदी मधोमध असल्याकारणाने क्लोरोफिल ए ला रिऍक्शन सेंटर असे म्हणतात.

चाणक्य मंडल परिवार

79	1	- ज्या वनस्पतींमध्ये पहिला पदार्थ(1st stable compound)हा तीन कार्बन असणारा तयार होतो त्यांना C3 वनस्पती असे म्हणतात. - C4 वनस्पती म्हणजे अशा वनस्पती ज्या जास्त तापमान असणाऱ्या भागामध्ये वाढतात व ज्यामध्ये तयार होणारा पहिला पदार्थ(1st stable compound) हा चार कार्बन असणारा पदार्थ असतो.यालाच HSK pathway असंही म्हणतात.उदा. ऊस,ज्वारी,बाजरी,मका इ. - तर काही वाळवंटी भागात वाढणाऱ्या व जाड पर्ण असणाऱ्या वनस्पतींमध्ये CAM pathway आढळतो.उदा.कोरफड, कांदा, लसूण,लिली इ.
80	2	- बिहार व पश्चिम बंगालमध्ये पैरा आणि मध्यप्रदेशमध्ये उतेरा या रिले क्रॉपिंगच्या पद्धती आहेत. यामध्ये एकाच वर्षात अगोदरच्या पिकाच्या मशागतीअगोदरच पुढील पीक पेरले जाते.यालाच overlapping cropping असेही म्हणतात.उदा. बटाट्याच्या मशागती पूर्वीच मका व मुळा पेरणे. - हा बहुपीक पद्धतीचा(multiple cropping)एक प्रकार आहे. - बहुपीक पद्धतीचे प्रकार - आंतरपीक (intercropping), मिश्रपीक(mixed cropping),sequential cropping(non-overlapping), रिले पीक पद्धत
81	4	-
82	2	- इथिलिन - हा एकमेव असा वाढ संप्रेरक आहे जो वायू स्वरूपात असतो.फळांना पिकवण्याचे काम इथिलीन मुळे होते. पानगळ करणे तसेच वनस्पती चे वय वाढवण्याचे काम इथिलीन करते . वनस्पती या पर्यावरणीय तानामध्ये(environmental stress) इथिलिन ची निर्मिती करत असतात. - ऑक्सिन - cell elongation, वनस्पतीची उंची वाढवणे - जीबर्लिन - promote flowering, breaks seed dormancy, stem elongation
83	3	critical period - it is the photoperiod required to induce flowering
84	4	- वनस्पतींच्या योग्य वाढीसाठी एकूण 16 मूलद्रव्य आवश्यक आहेत.कार्बन, हायड्रोजन, ऑक्सिजन यांना मूलभूत पोषक द्रव्य(basic nutrients) असे म्हणतात. व ते वनस्पतीमध्ये सुमारे 96 टक्के असतात. त्यातही कार्बन आणि ऑक्सिजन हे प्रत्येकी 45% वनस्पतीच्या ड्रायमास चा भाग असतात. - Macronutrients - म्हणजे अशी पोषकद्रव्ये जी मोठ्या प्रमाणात वनस्पतींना लागतात. नायट्रोजन(N), फॉस्फरस(P), पोटॅशियम(K), कॅल्शियम(Ca),मॅग्नेशियम(Mg) व सल्फर(S) - Micronutrients - हे कमी प्रमाणात वनस्पतींना लागतात.उदा.Mn, Cu, Mo, B, Cl, Co, Fe,Zn
85	3	फूलगोबी,पत्तागोबी , brussels sprouts तसेच इतर थंड वातावरणात वाढणाऱ्या पिकांना कोल पिके म्हणतात.
86	1	- कँकर हा लिंबूवर्गीय (संत्री, लिंबू, मोसंबी) वनस्पतींमध्ये होणारा आजार आहे. - Bacterial blight - टमाटर, मिरची, तांदूळ, डाळिंब - Xanthomonas मुळे होणारे - द्राक्षे, टमाटे, डाळिंब

चाणक्य मंडल परिवार

87	1	- Silviculture : forest crop sowing - फोरेज फॉरेस्ट्री : forage trees + pasture - सिल्वो पास्टरल पद्धत : silviculture + pasture management - Horti - olericulture : fruit trees + vegetables - Alley cropping : perennial hedges + crops
88	2	- blood meal - 13 ते 20% नायट्रोजन आणि लोहाने समृद्ध - Bird guano- 7 ते 8% नायट्रोजन, 11 ते 14 % P2O5 - Fish manure - 4 ते 10 % नायट्रोजन, 3 ते 9 % P2O5 - 1 टन शेणखत 2.95 kg नायट्रोजन, 1.59 kg P2O5 आणि 2.95 kg पोटॅश देते
89	2	- Capillary potential - the energy with which water is held by soil - Adhesion - दोन वेगवेगळ्या पदार्थांचे एकमेकांकडे आकर्षण (चिटकने) - Cohesion - दोन सारख्या पदार्थांचा एकमेकांकडे आकर्षण
90	2	इस्त्राईल या देशामध्ये ठिबक सिंचनाचा शोध लागला. सुमारे 50 ते 70 टक्के पाण्याची बचत. ठिबक सिंचनामध्ये कमी दर्जाचे पाणी सुद्धा वापरले जाऊ शकते. फळ लागवडीसाठी ठिबक सिंचन पद्धत अतिशय उपयुक्त असते.
91	2	- मध्यप्रदेशमध्ये देशाच्या सुमारे 70 टक्के सोयाबीनचे उत्पादन होते. सोयाबीनला वंडर क्रॉप किंवा गरिबांचे मीट(meat for the poor) असेसुद्धा म्हणतात. त्यात 20% तेल असते तर सुमारे 42 % प्रोटीन असते. - पिक व त्यांचे सर्वाधिक उत्पादन असणारे राज्य तांदूळ - पश्चिम बंगाल गहू - पंजाब बाजरी - गुजरात मका - उत्तर प्रदेश डाळी - मध्यप्रदेश तेलबिया -मध्यप्रदेश तंबाखू - आंध्रप्रदेश कापूस - पंजाब (कापसाचे सर्वाधिक क्षेत्र महाराष्ट्रात) भुईमूग- आंध्र प्रदेश तूरडाळ - महाराष्ट्र कांदा - महाराष्ट्र ऊस - उत्तर प्रदेश

चाणक्य मंडल परिवार

92	1	- ज्या वनस्पतींना कमी कालावधी सूर्यप्रकाशाची गरज असते त्यांना आखूड दिनमान वनस्पती असे म्हणतात.उदा. तंबाखू,सोयाबीन,तांदूळ - ज्या वनस्पतींना जास्त कालावधी सूर्यप्रकाशाची गरज असते त्यांना लांब दिनमान वनस्पती असे म्हणतात.उदा. गहू,बार्ली,ओट, बीट,पालक, मोहरी - ज्या वनस्पतींवर प्रकाशाच्या कालावधीचा परिणाम होत नाही त्यांना तटस्थ दिनमान वनस्पती असे म्हणतात मका, टमाटे,सूर्यफूल,कापूस
93	2	-
94	3	वर्ग 1 : या जमिनी मध्यम खोल असून समपातळीत असतात . या जमिनींचा फूल आणि पोत चांगला असून निचऱ्याची क्षमता उत्तम असते . स्थानिक वातावरणात वाढणारी सर्व पिके या जमिनीत सुलभतेने घेता येतात . वर्ग 2 : या जमिनी साधारण मध्यम खोल ते खोल असून किंचित चढउताराच्या असतात . त्यांची धूप अल्प प्रमाणात होण्याची शक्यता असते . निचरा बरा असतो . जमिनी समपातळीत आणण्यासाठी अल्प प्रमाणात आवश्यक मृदसंधारणाची कामे करावी लागतात . सुपीकता वाढविण्यासाठी भरखते वापरणे फायदेशीर ठरते . या वर्गातील जमिनी शेतीसाठी उपयुक्त असतात . परंतु काळजीपूर्वक मशागत करणे जरुरीचे असते . वर्ग 3 : या जमिनी साधारण चढउताराच्या , धूप होणाऱ्या , कमी निचऱ्याच्या भारी व खोल असतात . परंतु उथळ व हलक्या पोताच्या जमिनीदेखील या वर्गात येतात . या वर्गातील जमिनीवर मृदसंधारणाची कामे मोठ्या प्रमाणावर करावी लागतात . मृदसंधारणाची कामे केल्यास ह्या जमिनी शेतीसाठी उपयोगी पडतात . वर्ग 4 : या जमिनी जास्त चढउताराच्या , तसेच घळीओघळीच्या असतात . धुपीचे प्रमाणदेखील अधिक असते . म्हणून शेतीसाठी या जमिनीला बऱ्याच मर्यादा पडतात . या जमिनी शेतीसाठी उपयोगात आणण्यासाठी मृदसंधारणाची कामे जास्त प्रमाणात करावी लागतात . अशा जमिनी सातत्याने पिकाखाली न आणता अधूनमधून नैसर्गिक आवरणाखाली ठेवणे योग्य ठरते . वर्ग 5 : जास्त उताराच्या आणि अधिक धूप होत असलेल्या अतिउथळ जमिनी.या शेतीसाठी उपयुक्त नसून त्या नैसर्गिक आवरण राखण्यास योग्य असतात . परंतु या वर्गातील जमिनीवर गायरान विकास किंवा जंगलवाढ करता येणे शक्य असते . वर्ग 6 : या जमिनी जंगलाखाली अगर चराऊ रानाखाली आणावयाच्या झाल्यास मृदसंधारणाची कामे अधिक प्रमाणात करावी लागतात . वर्ग 7 : या जमिनी जास्त उताराच्या असून खूप धुपलेल्या असल्यामुळे अनेक ठिकाणी मूळ खडक उघडा पडलेला असतो . अशा जमिनी नैसर्गिक आवरणाखाली अगर जंगलाखाली आणण्यासदेखील खूप मर्यादा पडतात . वर्ग 8 : या वर्गात खूप धूप झालेला जास्त उताराचा उथळ डोंगराळ भाग येतो . मूळ खडक उघडा पडलेला असतो . काही पाणथळ ओसाड जमिनीदेखील या वर्गातच मोडतात . या जमिनी जंगलाखाली अगर चराऊ रानाखालीदेखील येत नाहीत . कारण मृदसंधारणाची कामे करणे अवघड असते . म्हणून या वर्गाखालील भूप्रदेश जंगली श्वापदांसाठी व इतर कामांसाठी म्हणजे दगडी खाणी , मुरूम खाणी , यांच्यासाठी सोडणे योग्य ठरते .

चाणक्य मंडल परिवार

95	4	पिकांची निवड करताना धूपप्रतिबंधक (भुईमूग, हुलगा, मटकी, उडीद व मूग) व धूप थांबविण्यास असमर्थ (बाजरी, तूर) अशा दोन्ही पिकांची उतारास आडवी व उताराच्या प्रमाणात एकाआड एक याप्रमाणे पट्टा पेरणी करावी त्यामुळे पाण्याला अडथळा निर्माण होतो . बाष्पीभवनाची क्रिया मंदावते.
96	2	परभणी क्रांती ही येलो व्हेन मोझाईक व्हायरस ला प्रतिबंध करणारी भेंडीची प्रजाती 1985 ला निर्माण केल्या गेली.पुसा मखमली , पुसा सावनी,अरुणा,किरण , आझाद क्रांती, वर्षा उपहार ह्या भेंडीच्या इतर जाती आहेत.
97	2	गोल्डन राईस हा व्हिटॅमिन ए चा प्रीकर्सर असणाऱ्या बीटा कॅरोटीन ने समृद्ध असणारा जनुकीय सुधारित (GM) तांदूळ आहे.
98	1	ऊस पेरणीच्या विविध पद्धती खालीलप्रमाणे. 1. फ्लॅट बेड पद्धत - 8 ते 10 सेमी चे चर 2. ट्रेंच/जावा पद्धत- 20 ते 25 सेमी चे U आकाराचे चर 3. पार्था पद्धत - 1961 मध्ये पार्थसारथी यांनी दक्षिण तमिळनाडूमध्ये अति पर्जन्यामुळे ऊस पेरणी मध्ये येणाऱ्या अडथळ्यांना सोडवण्यासाठी या पद्धतीचा शोध लावला. यामध्ये जमीन ridges आणि furrows मध्ये खोदली जाते व त्यावर 45 अंशाच्या कोणाला उसाचे कांडे लावल्या जातात.पाच ते सहा आठवड्यांनंतर कांड्यामधून बड उगवते व त्यानंतर पुन्हा पाच ते सहा आठवड्यानंतर कांड्याना आडवे रोवले जाते. 4. विंटर नर्सरी पद्धत - नर्सरी ला पॉलिथिनच्या कापडाने झाकून उसाच्या काड्यांना दोन ते तीन तासांसाठी पाण्याखाली बुडवले जाते.कापडावर आणि कांड्यांवर बाष्पीभवनामुळे व त्यानंतर संघनन झाल्यामुळे पाण्याचे थेंब जमा होतात आणि काही दिवसानंतर पिक अंकुरते. 5. Rayungans पद्धत - हंगामाच्या शेवटी शेतातील काही वसंजी पिके तसेच ठेवले जातात व त्यांचा शेंडा कापला जातो आणि या शेंड्यांची लागवड पुढच्या हंगामासाठी केली जाते. 6. साबलंग पद्धत- पिकांना फुटवा(tillers) लागल्यानंतर त्यांना मुळ पिकापासून वेगळे करून त्यांची दुसरीकडे लागवड केल्या जाते 7. जेब्लॉक पद्धत - उसाच्या पिकाला बरोबर मधोमध कापले जाऊन एक नोड जमीनीखाली असे पेरले जाते
99	2	- न्यूक्लियस बी - हे सर्वात शुद्ध बियाणे असून या पासून फाउंडेशन बियाणे तयार केल्या जातात. - फाउंडेशन बी(white tag) - भारतामध्ये राष्ट्रीय बियाणे महामंडळ या बियाण्यांची निर्मिती करते. यालाच मदर सीड असेसुद्धा म्हणतात. - प्रमाणित बियाणे(blue tag) - बी-बियाणे व्यावसायिक वितरणासाठी उपलब्ध असतात.शेतकरी जी घेतात प्रमाणित बियाणेच असतात.
100	4	- cropping intensity = no.of crops grown in a year × 100 - मोनोक्रॉपिंग सिस्टममध्ये पिके घेण्याची तीव्रता 100% असते कारण एका वर्षात घेण्यात येणाऱ्या पिकांची संख्या फक्त 1 असते.